

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse:
22/6442

Vår referanse:
22/248227 - 24

Sted, dato:
Oslo, 15.03.2023

Politidirektoratets hørings svar - Høring - forslag om endring i straffeprosessloven § 458 (behandlingsmåten for saker om benådning hvor dømmende rett eller påtalemyndigheten har anbefalt benådning)

Politidirektoratet viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 16. desember 2022 med forslag om endring i straffeprosessloven § 458 (behandlingsmåten for saker om benådning hvor dømmende rett eller påtalemyndighet har anbefalt benådning). Høringsfristen er 16. mars 2023.

Etter Grunnloven § 20 kan Kongen i statsråd innvilge benådning for idømt straff. Justis- og beredskapsdepartementet, og i noen grad Kriminalomsorgsdirektoratet, er delegert myndighet til å avslå søknader om benådning. Dette gjelder ikke i de tilfeller hvor den dømmende rett eller påtalemyndigheten anbefaler benådning. Etter straffeprosessloven § 458 kan straff i disse tilfellene ikke fullbyrdes før spørsmålet om benådning er forelagt for Kongen.

I saker hvor den dømmende rett eller påtalemyndigheten har anbefalt benådning, forbereder Justis- og beredskapsdepartementet alltid saken for avgjørelse av Kongen i statsråd, også om departementet selv mener at søknaden bør avslås, jf. straffeprosessloven § 458 første ledd. Denne ordningen innebærer at saken avgjøres av Kongen i statsråd i første hånd, uten klagemulighet for den domfelte. Justis- og beredskapsdepartementet stiller nå spørsmål ved om departementet bør kunne avslå søknaden også i tilfeller hvor den dømmende rett eller påtalemyndigheten har anbefalt benådning, og slik at avslaget kan påklages til Kongen i statsråd.

Politidirektoratet har forelagt høringen for samtlige politidistrikt. Vi har mottatt høringsinnspill fra Oslo politidistrikt og Nordland politidistrikt. Høringsinnspillene følger vedlagt.

Politidirektoratets merknader

Politidirektoratet merker seg at begrunnelsen for forslag om lovendring, er hensynet til at den som søker om benådning bør få mulighet til å påklage et avslag, samt hensynet til effektivitet i saksbehandlingen. Departementet mottar på årsbasis færre enn 10 saker hvor påtalemyndigheten har anbefalt benådning. Videre er det i praksis sjelden at den dømmende rett anbefaler benådning, men det finnes noen avgjørelser, jf. Rt. 1963 side 535 og Rt. 1957 side 1073.

Dersom foreslått lovendring skal få betydning i praksis, må Justis- og beredskapsdepartementet vær uenig i tilrådingen fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten. Hvis man legger til grunn at anbefalinger om benådning fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten som regel er velbegrunnede, antar Politidirektoratet at endringene får betydning for få av de ca. 10 sakene på årsbasis. Videre må det for å oppnå en mer effektiv saksbehandling legges til grunn at disse enkeltstående tilfellene ikke påklages.

Politidirektoratet ser det som lite sannsynlig at søker vil godta et avslag fra departementet som er i strid med en positiv anbefaling fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten. Fordelen med å få sin sak behandlet i to instanser må også avveies mot ulempen det medfører for søker å måtte skrive klage og overholde klagefristen. Herunder bør også vurderes hvordan en slik lovendring kan slå uheldig ut for eventuelle "ressurssvake" søkere.

Politidirektoratet viser til Oslo politidistrikt sitt hørings svar pkt. 2.3, som i likhet med direktoratet stiller seg tvilende til om lovendringen totalt sett vil innebære en fordel for søker:

"[...] Det er naturlig å se for seg at den domfeltes rett til å få sin søknad behandlet i to instanser tilføyer en ekstra rettssikkerhetsgaranti. Oslo politidistrikt er likevel i tvil om lovendringen totalt sett vil innebære en fordel for søker. Man må som nevnt legge til grunn at det er høy grad av sannsynlighet for at en søker som får avslag fra departementet vil komme til å klage i henhold til anbefaling fra påtalemyndigheten eller retten. Det innebærer dermed en merbelastning for vedkommende å bli nødt til å skrive en klage på avslaget innen klagefristen."

Som nevnt ovenfor, antar Politidirektoratet at eventuelt avslag på noen av de ca. ti årlige søknadene, vil bli påklaget. Dette vil i tilfelle medføre at de fleste sakene fortsatt vil måtte saksbehandles av Kongen i statsråd, og således vil en lovendring medføre en svært beskjeden besparelse. Departementet vil i tillegg til å saksbehandle søknaden i første hånd, måtte forberede klagesaker for behandling i statsråd. Skulle samtlige avslag bli påklaget vil dette medføre økt arbeidsbelastning for departementet.

Konklusjon

Politidirektoratet støtter ikke den foreslåtte lovendringen. Direktoratet mener at en lovendring som foreslått ikke vil være til fordel for søker eller effektivisere saksbehandlingen i nevneverdig grad. Endringsforslaget vil kun berøre et svært begrenset antall saker per år, og disse sakene antas uansett å ville ende i statsråd for klagebehandling. Direktoratet ser heller ikke at hensynet til den som søker om benådning tilsier lovendring, tvert imot antas det å medføre en ulempe å måtte skrive klage og overholde klagefristen. Direktoratet stiller også spørsmål ved det prinsipielle i en lovendring som vil medføre at en positiv anbefaling fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten vil få mindre gjennomslagskraft sammenlignet med nåværende ordning.

Dersom forslaget til lovendring allikevel blir vedtatt, slutter Politidirektoratet seg til forslaget om at straffen ikke bør kunne fullbyrdes før en søknad om benådning, eller klage over avslag på søknad om benådning, er ferdig behandlet.

Når det gjelder forslaget til ny lovtekst viser vi til forslag til presisering fra Oslo politidistrikt (se nedenfor), og foreslår at dette blir vurdert. For øvrig har vi ikke kommentarer til forslaget til ordlyd.

*"Straff som den dømmende rett eller påtalemyndigheten har tilrådd å ettergi eller gjøre betinget ved benådning, kan ikke fullbyrdes før spørsmålet om benådning har vært forelagt Kongen. **Departementet vil vurdere tilrådommen fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten, og kan avslå søknaden dersom tilrådommen ikke tiltres. Hvis departementet avslår en søknad om benådning, kan straffen likevel fullbyrdes dersom departementets avgjørelse ikke er påklaget innen tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part.**"*

Med hilsen

Kristine Langkaas
Seksjonssjef

Kristin Holter Næss
Rådgiver

Saksbehandler
Liv Johanne Atterås
politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

Høringsinnspill - forslag om endring i straffeprosessloven § 458 - Oslo politidistrikt

Høringsinnspill - forslag om endring i straffeprosessloven § 458 - Nordland politidistrikt

POLITIET

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 Oslo

Nordland politidistrikt

Deres referanse:

Vår referanse:
22/248227 - 18

Dato:
23.01.2023

Høring - forslag om endring i straffeprosessloven § 458 behandlingsmåten for saker om benådning hvor dømmende rett eller påtalemyndigheten har anbefalt benådning

Det vises til høringsbrev av 12.01.23.

Nordland politidistrikt har ingen merknader til forslaget fra departementet, og tiltrer forslag og begrunnelse i høringsnotatet. Etter vår oppfatning vil forslaget ivareta de sentrale hensyn som gjør seg gjeldende i slike saker.

Med hilsen

Stig Morten Løkkebakken
Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Nordland politidistrikt

Post: Postboks 1023, 8001 BODØ
E-post: post.nordland@politiet.no

Tlf: (+47) 75 58 90 00

Org. nr: 983999999
www.politiet.no

Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika

0125 Oslo

Oslo politidistrikt

Deres referanse:

22/6442

Vår referanse:

Dato:

8. februar 2023

Høring - forslag om endring i straffeprosessloven § 458

Oslo politidistrikt viser til Politidirektoratets brev av 12. januar 2023 vedrørende Justis- og beredskapsdepartementets forslag til endring i straffeprosessloven § 458.

Oslo politidistrikt må si seg uenig i departementets forslag, da vi stiller oss tvilende til om de foreslåtte endringene er hensiktsmessige.

1. Innledning

Etter Grunnloven § 20 er det kun Kongen i statsråd som kan innvilge benådning for idømt straff. Justis- og beredskapsdepartementet, og i noen grad Kriminalomsorgsdirektoratet, er delegert myndighet til å *avslå* søknader om benådning¹. Slik rettstilstanden er nå, gjelder imidlertid ikke dette for søknader hvor benådning er anbefalt av den dømmende rett eller påtalemyndigheten, jf. straffeprosessloven § 458 første ledd. Dagens ordning innebærer således at søknader om benådning som har støtte fra påtalemyndigheten eller dømmende rett, kun behandles i én instans uten klageadgang.

Departementets lovendringsforslag innebærer å utvide departementets adgang til å avslå benådningssøknader ved å omfatte saker hvor benådning er anbefalt av den dømmende rett eller påtalemyndigheten. Lovendringsforslaget innebærer også at den som søker om benådning i disse tilfellene får klageadgang ved et eventuelt avslag og dermed muligheten til å få sin søknad behandlet i to instanser.

Lovendringsforslaget antas å berøre et svært begrenset antall saker. Departementet viser til at det på årsbasis normalt saksbehandles færre enn 10 saker hvor det foreligger tilrådning fra påtalemyndigheten. Det er ytterst sjelden tilrådning kommer fra den dømmende rett. For at lovendringen skal få betydning i praksis, må i tillegg Justis- og beredskapsdepartementet være

¹ Kgl.res. 5.6.1981

Oslo politidistrikt

uenig i tilrådingen. Hvis man legger til grunn at anbefalinger om benådning fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten som regel er velbegrunnede, antas dette dermed kun å angå noen enkeltstående tilfeller på årsbasis.

2. Bemerkninger til endringsforslaget

2.1 Effektivisering av saksbehandlingen

Departementet fremholder at lovendringsforslaget fremmer en mer effektiv saksbehandling. Det vises til at behandling i statsråd er en ressurskrevende arbeidsform og at innføring av førsteinstansbehandling hos departementet vil kunne lette arbeidsbyrden for Kongen i statsråd. Oslo politidistrikt stiller spørsmål om hvorvidt den totale saksbehandlingsprosessen i praksis vil bli mer effektiv ved innføring av de foreslåtte endringene. Det er nærliggende å tenke seg at en søker som har påtalemyndighetens eller rettens anbefaling i ryggen, med høy grad av sannsynlighet vil komme til å klage på et eventuelt avslag fra departementet. Man må i disse tilfellene derfor påregne en høy prosentandel klagesaker, hvilket tilsier at en vesentlig andel av de aktuelle sakene likevel vil måtte saksbehandles i statsråd. Dette innebærer i så fall at besparelsen for Kongen i statsråd blir svært beskjeden og at departementet, i tillegg til å saksbehandle søknaden i første hånd, må forberede klagesaken for behandling i statsråd.

2.2 Betydningen av tilråding fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten

Når den dømmende rett eller påtalemyndigheten anbefaler benådning, bør dette vektlegges tungt. Dagens ordning sikrer at påtalemyndighetens og rettens synspunkter får direkte innflytelse ved førstehånds saksbehandling hos Kongen i statsråd. Endringsforslaget kan se ut til å ledsage en forminskning av påtalemyndighetens og den dømmende retts innflytelse. Justis- og beredskapsdepartementet forbereder dog i praksis alltid saker med slik tilråding for behandling av Kongen i statsråd, uansett hvilket utfall departementet mener er riktig. Endringsforslaget åpner likevel for at søknader om benådning kan avslås uten behandling i statsråd på tross av en velbegrunnet anbefaling fra retten eller påtalemyndigheten. Oslo politidistrikt mener at man må ta med i vurderingen hvorvidt en slik anbefaling bør veie så tungt at saken i prinsippet bør avgjøres av Kongen i statsråd.

2.3 Klageadgang for søker

Dagens ordning innebærer at benådningssøknader som er anbefalt av den dømmende rett eller påtalemyndigheten behandles i én instans (Kongen i statsråd) uten klageadgang. Lovendringsforslaget innebærer at søker får klageadgang ved avslag fra departementet, men søker må i så fall overholde en 3 ukers klagefrist for å få saken behandlet av Kongen i statsråd. Det er naturlig å se for seg at den domfeltes rett til å få sin søknad behandlet i to instanser tilfører en ekstra rettssikkerhetsgaranti. Oslo politidistrikt er likevel i tvil om lovendringen totalt sett vil innebære en fordel for søker. Man må som nevnt legge til grunn at det er høy grad av sannsynlighet for at en søker som får avslag fra departementet vil komme til å klage i henhold til anbefaling fra påtalemyndigheten eller retten. Det innebærer dermed en merbelastning at vedkommende å bli nødt til å skrive en klage på avslaget innen klagefristen.

2.4 Lovendringsforslagets ordlyd

Dersom det likevel skulle bli aktuelt med lovendring, mener Oslo politidistrikt at ordlyden bør være tydeligere. Oslo politidistrikt erfarer at søknader om benådning ofte fremsettes direkte av den domfelte uten hjelp fra advokat eller annen fagkyndig person. Det er således vår oppfatning at det ved en eventuell lovendring bør fremkomme klart i lovens ordlyd at det er departementet som vil vurdere tilrådingen om benådning og at de har anledning til å avslå.

Dersom loven skal endres i henhold til departementets forslag, mener Oslo politidistrikt at ordlyden bør presiseres på følgende måte:

Straff som den dømmende rett eller påtalemyndigheten har tilrådd å ettergi eller gjøre betinget ved benådning, kan ikke fullbyrdes før spørsmålet om benådning har vært forelagt Kongen. Departementet vil vurdere tilrådingen fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten, og kan avslå søknaden dersom tilrådingen ikke tiltres. Hvis departementet avslår en søknad om benådning, kan straffen likevel fullbyrdes dersom departementets avgjørelse ikke er påklaget innen tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part.

3. Konklusjon

Oslo politidistrikt kan ikke se at den foreslåtte lovendringen vil effektivisere saksbehandlingen i nevneverdig grad. Endringsforslaget berører kun et svært begrenset antall saker per år, og det er sannsynlig at en høy andel av sakene uansett vil ende i statsråd for klagebehandling. Det er dessuten tvilsomt om hensynet til den som søker om benådning tilsier at loven bør endres. Fordelen med å få sin sak behandlet i to instanser må avveies mot sannsynligheten for at vedkommende vil godta et avslag fra departementet som er i strid med en positiv anbefaling, samt ulempen det medfører å måtte skrive klage og overholde klagefristen. Det taler videre imot lovendringsforslaget at en positiv anbefaling fra den dømmende rett eller påtalemyndigheten i prinsippet vil få mindre gjennomslagskraft ved lovendring sammenlignet med nåværende ordning.

Med hilsen

Beate Brinch Sand
Påtaleleder

Saksbehandler:
Politiadvokat Viola Bjelland

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

